

Remiss av betänkandet "En översyn av 23 kap. brottsbalken" (SOU 2024:55) (Ju2024/01907)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i betänkandet "En översyn av 23 kap. brottsbalken" (SOU 2024:55). Journalistförbundets yttrande begränsas till de delar som särskilt framgår nedan.

Utredningen föreslår en omfattande ombearbetning av regelverket kring de så kallade osjälvständiga brottsformerna i 23 kap. brottsbalken. Journalistförbundet oroas över att flera av utvidgningarna av de osjälvständiga brottsformerna riskerar att förhindra, försvåra eller förbjuda journalistisk verksamhet, trots att detta såvitt framgår av betänkandet inte är avsikten. Av denna anledning *avstyrker* Journalistförbundet förslagen enligt nedan.

En ny utformning av bestämmelsen om förberedelse och stämpling till brott

I dag är det, oavsett fråga om brottslig avsikt, synnerligen ovanligt att man i den journalistiska yrkesutövningen begår en sådan gärning som objektivt skulle omfattas av förberedelsebegreppet. Utredningen föreslår dels en ny bestämmelse i 7 § 1 st. 3 p. en utökning av bestämmelsens materiella omfång till att omfatta samlande av informationer genom till exempel kartläggning och rekognoscering,

dels att denna ska vara "ägnad att" användas vid brott i stället för som med dagens förberedelsebrott vara "särskilt ägnad att" användas vid brott.

Även om utredningen kort berör att sådana aktiviteter som förvisso objektivt omfattas av regeln som sker i journalistiskt syfte inte föreslås omfattas eftersom åtgärderna måste vidtas med brottslig avsikt¹, kan det inte uteslutas att journalister i sin yrkesutövning lagförs eller i vart fall blir föremål för polisingripande till följd av helt normala journalistiska aktiviteter. Sådan lagföring eller polisingripande vore till men för journalistiken. Mot denna bakgrund avstyrker Journalistförbundet förslaget.

Om regeringen ändå går vidare med utredningens förslag bör det, mot bakgrund av ovan nämnda skäl, kompletteras med ett explicit undantag för informationsinsamling i journalistiskt syfte, särskilt mot bakgrund av att utredningen är tydlig med att handlingar i journalistiskt syfte inte bör omfattas av den föreslagna bestämmelsen.

Förslagets proportionalitet

Journalistförbundet har, utöver vad som framgår ovan, särskilda synpunkter på förslaget till ny förberedelsereglering vad gäller tryck- och yttrandefrihetsbrotten. Utredningen skriver själv att det "har inte framkommit några särskilda behov av utvidgning av det straffbara området för förberedelse ... till brott kopplade till just tryck- och yttrandefrihetsområdet"², men att det ändå fyller ett praktiskt behov. Det är en slutsats som kan ifrågasättas. Det kan inte uteslutas att förslaget leder till att, trots att utredningen framhåller att "insamling av information i till exempel nyhets- och informationsförmedling rimligen inte har [ett brottsligt syfte]", journalister i sin yrkesutövning lagförs eller i vart fall blir föremål för polisingripande till följd av helt normala journalistiska aktiviteter. Mot denna bakgrund avstyrker Journalistförbundet förslagen.

Om regeringen trots detta går vidare med förslagen bör reglerna kompletteras med ett explicit undantag för insamling i journalistiskt syfte, särskilt mot bakgrund av att utredningen själv inte identifierat några särskilda behov av den utvidgning som föreslås.

Underlåtenhet att avslöja eller hindra brott

Utredningen föreslår en utvidgning av underlåtenhetsbrottet genom att det för ansvarsfrihet krävs att avslöjande eller förhindrande medför *allvarlig fara* för den handlande. Nuvarande reglering begränsar ansvaret till situationer som medför *fara* för den handlande *eller någon annan*. Det är i denna del en omfattande utvidgning av det straffbara området.

Utredningen tycks mena att när en journalist hamnar i en situation att den kan förhindra eller avslöja brott har brottet redan fullbordats, varvid det är för sent och journalisten därmed undslipper straffansvar. Tvärtom kan det tänka sig att en journalist, beroende på hur arbetet utförs, såväl genom wallraffing som mer typiska journalistiska metoder, kommer i kontakt med brott innan de fullbordats eller inletts. Det ska härvid påpekas att brott i flera fall kan pågå under längre tid, *perdurera*, varvid de tvärtom vad

¹ Se SOU 2024:55, "En översyn av 23 kap. brottsbalken", sid 194 f.

² Aa, sid 228.

utredningen tycks mena skulle kunna avslöjas innan de fullbordats. Mot denna bakgrund avstyrker Journalistförbundet förslagen.

Om regeringen trots detta går vidare med förslagen bör reglerna kompletteras med ett explicit undantag för insamling i journalistiskt syfte, särskilt mot bakgrund av att utredningen är tydlig med att journalistens handlande i en sådan situation inte ska anses straffvärt eftersom journalister som avslöjar oegentligheter och myndigheters bristande förmåga är viktiga i en rättsstat³, en uppfattning Journalistförbundet delar.



Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet

³ Aa, sid 321